

ĐỀ THI GIỮA HỌC KÌ 1 – ĐỀ 4**MÔN: NGỮ VĂN - LỚP 12****BỘ SÁCH: CÁNH DIỀU****Thời gian làm bài: 90 phút****I. ĐỌC HIỂU (4đ)**

Học sinh đọc văn bản sau và trả lời câu hỏi kế tiếp

BÍ ẨN CỦA LÀN NƯỚC

(Bảo Ninh)

(1) Các dòng sông trôi đi như thời gian, và cũng như thời gian, trên mặt nước các triền sông biết bao nhiêu là chuyện đời đã diễn ra. Nhất là về đêm, trên làn nước của dòng sông quê hương tôi lấp lánh hàng hà những đốm sáng bí ẩn, có cả điều bí ẩn của đời tôi.

(2) Năm ấy, nhằm trúng đỉnh lũ đêm Rằm tháng Bảy, một loạt bom Mĩ phá tan vệt đê canh giữ đằng trước làng tôi. Dứt dây nổ của bom và tiếng gầm ghê rợn của máy bay cường kích là chuỗi ầm ầm long lở của dòng sông phá bụng đê tràn ngang vào đồng ruộng.

Từ trên điểm canh, tôi chạy lao về làng. Hồi chiều, hay tin vợ ở nhà trở dạ nhưng tôi không thể rời vị trí hộ đê. Bây giờ giờ đất sập rồi, trong tôi chỉ còn con tôi, vợ tôi. Tôi dốc toàn lực bình sinh vào đôi chân. Đằng sau, con đại hồng thủy đuổi bén gót.

Nước đã ngập làng. Tôi về, kịp dìu vợ leo lên mái. Mái nhà tranh của vợ chồng tôi bị lôi đi trong đêm đen. Đến khi mái rạ sắp rã tan ra thì ơn trời nó vướng vào thân đa trước đình làng. Đã cả một đám đông bám trên các cành. Nhiều bàn tay chìa xuống giúp tôi đỡ vợ con trèo lên. Vợ tôi ôm khư khư đứa con mới sinh, nhất định không để tôi bế đỡ.

– Con trai... con trai mà... con trai... Để yên em ẵm, anh vụng...

Nhiều giờ trôi qua. Mưa tuôn, gió thổi. Mực nước không dâng cao hơn, nhưng chảy xiết hơn. Cây đa đầy người hơn. Tôi mỗi nhừ. Tay ôm chặt vợ, tay níu mình vào chạc cây. Vợ tôi yếu lả, ướt lướt thướt, lạnh ngắt.

Khoảng gần sáng, bỗng có tiếng quẫy nước ngay dưới cành đa của vợ chồng tôi.

Một giọng nghẹn sặc với lên:

- Cứu mẹ con tôi mấy... cứu mấy, người ơi...

Một bàn tay nhót và lạnh như tay ma rờ vào chân tôi đang buông thổng. Tôi vội cúi xuống, đưa tay ra. Nhưng bàn tay của người đàn bà dưới nước truội đi, chìm xuống. Cành đa kêu rắc, chao mạnh. Vợ tôi “óí” kêu một tiếng thảng thốt, và “ùm” con trai tôi, đứa con sơ sinh tôi chưa được nhìn thấy mặt, tuột khỏi bọc ni-lông trên tay mẹ nó, sa xuống làn nước tối tăm.

- Con tôi...! – Vợ tôi hét rú lên và lao ngay lập tức xuống nước hùng chộp lấy con.

Tôi phóng mình theo. Nước lạnh, ngầu bùn, sâu hút và cuốn mạnh. Tôi vớ kịp thằng con, nhao vội lên, trao nó cho những bàn tay đang chìa xuống, rồi lại lặn tiếp ngay để cứu vợ. Nhiều người phi xuống theo để trợ sức tôi...

Tôi tỉnh lại, thấy trời sáng rồi và đã tạnh mưa. Tôi nằm trong khoang một ca-nô cứu nạn đầy áp người. Hồi đêm, tôi đã vật lộn điên dại quyết sống mái một phen với làn nước giết người, nhưng tôi đã thua cuộc. Úa ra cả máu tai máu mũi mà không những không cứu nổi vợ, đến thi thể cô ấy tôi cũng bất lực không tìm thấy. Khi ca-nô quân đội tới, mọi người đã phải dùng sức để buộc tôi rời mặt nước. Kiệt sức, tôi ngất đi. Khổ đau, tôi tỉnh dậy, nước mắt nóng rục, té nhối.

Một chị phụ nữ chen tới bên tôi, lên lời an ủi:

– Phận chị ấy đã vậy, thôi thì anh phải nén lòng lại, giữ sức khỏe mà nuôi con. Ôn trời, anh còn kịp cứu được cháu. Chao ôi, vừa kịp khóc chào đời đã trải một cơn kinh hoàng hú vía. Anh coi con anh này. Cứ như không. Đã bú, đã ngủ rồi đây này.

Ngoan chưa này... Ôi chao, nó tè dầm rồi này.

Chị nựng nịu, và từ từ giờ bọc chần chần đang ủ kín con tôi. Chị thay tã cho nó. Tôi nhìn, chết lặng.

- Con tôi... – Tôi khóc, đỡ lấy bọc chần. – Con tôi!

(3) Từ bấy tới nay, thời gian trôi qua và triền nước trôi đi, tôi đã có tuổi và con gái tôi đã thành một thiếu nữ. Nó là đứa con của làn nước, mọi người đều nói thế bởi vì chuyện nó sa xuống dòng nước lụt rồi được cha nó cứu lên thì cả làng ai cũng biết. Nhưng điều bí mật kia thì không ai hay, kể cả con gái tôi cũng không thể biết.

Chỉ có dòng sông biết.

Có ngày nào mà tôi không ra đê ngắm làn nước trôi. Vợ tôi, con tôi và người đàn bà vô danh nhìn tôi từ đáy nước. Thời gian, năm tháng cứ trôi, dòng sông và lịch sử, tất cả đều đổi thay nhưng mà niềm đau của đời tôi thì khôn nguôi bởi ấy là một niềm đau không thể nói nên lời.

(Bảo Ninh, Những truyện ngắn, NXB Trẻ, Tái bản 2021)

* Bảo Ninh sinh năm 1952, tên thật là Hoàng Ấu Phương, quê ở xã Bảo Ninh, huyện Quảng Ninh (nay thuộc thành phố Đồng Hới), tỉnh Quảng Bình, Việt Nam. Ông từng chiến đấu ở mặt trận B3 Tây Nguyên. Từ 1976 – 1981, ông học đại học ở Hà Nội, sau đó làm việc ở Viện Khoa học Việt Nam. Từ 1984 – 1986, ông học khoá 2 Trường Viết văn Nguyễn Du. Ông làm việc tại báo Văn nghệ Trẻ và là hội viên Hội Nhà văn Việt Nam từ năm 1997.

Câu 1. Tóm tắt ngắn gọn nội dung truyện xác định tình huống thử thách đối với nhân vật “tôi” và ý nghĩa của tình huống ấy (1đ)

Câu 2. Nhân vật “tôi” là người thế nào? Em có đồng ý với nhân vật “tôi” để “điều bí mật kia không ai hay... chỉ có dòng sông biết” không? (1đ)

Câu 3. Xác định điểm nhìn trần thuật, nghệ thuật trần thuật trong văn bản Bí ẩn của làn nước. Việc sử dụng điểm nhìn, nghệ thuật trần thuật ấy có ý nghĩa như thế nào đối với việc truyền tải nội dung của văn bản? (1đ)

Câu 4. Bí ẩn của làn nước là gì? Em hãy xác định cảm hứng và thông điệp của văn bản bằng đoạn văn dài từ 7- 10 dòng (1đ)

II. VIẾT (6,0 điểm)

Câu 1. Truyện ngắn Bí ẩn của làn nước có ý nghĩa như thế nào với đời sống hôm nay? Tác phẩm tác động tới nhận thức và cảm xúc của em như thế nào? (trả lời bằng đoạn văn khoảng 200 chữ) (2đ)

Câu 2.

Đọc đoạn trích từ văn bản Sống chết mặc bay của Phạm Huy Tốn sau đây và viết bài luận so sánh, đánh giá nét tương đồng và khác biệt với tác phẩm Bí ẩn của làn nước của Bảo Ninh (4đ)

SỐNG CHẾT MẶC BAY

(Phạm Huy Tốn)

Gần một giờ đêm, trời mưa tầm tã. Nước sông Nhị Hà lên lên to quá, khúc đê làng... thuộc phủ..... xem chừng núng thế lắm, hai ba đoạn đã thấm lậu rồi, không khéo thì vỡ mất.

Dân phu kẻ hàng trăm nghìn con người, từ chiều đến giờ hết sức giữ gìn, kẻ thì thuổng kẻ thì cuốc, kẻ đội đất, kẻ vác tre, nào đắp nào cừ, bì bõm dưới bùn lầy ngập quá khuỷu chân, người nào người nấy ướt lướt thướt như chuột lột. Tình cảnh trông thật thảm.

Tuy trống đánh liên thanh, ốc thổi vô hồi, tiếng người gọi nhau sang hộ, nhưng xem chừng ai ai cũng mệt lử cả, ấy vậy mà trên trời vẫn mưa tầm tã trút xuống, dưới sông thì nước bốc lên. Than ôi! Sức người khó lòng địch nổi sức trời! Thế đê không sao cự lại được với thế nước! Lo thay! Nguy thay! Khúc đê này hỏng mất, ấy lũ con dân đang chân lấm tay bùn, trăm lo nghìn sợ, đem thân yếu hèn mà chống với mưa to gió lớn, để bảo thủ lấy tính mạng, gia tài, thế thời quan cha mẹ ở đâu?

Thưa rằng: đang ở trong đình kia. Cách đó chừng bốn năm trăm thước. Đình ấy cũng ở trên mặt đê, nhưng cao mà vững chãi, dầu nước to thế nào cũng không việc gì.

Trong đình đèn thấp sáng trưng, nha lệ, lính tráng, kẻ hầu người hạ, đi lại rộn ràng. Trên sập mới kê ở gian giữa, có một mình quan phụ mẫu, uy nghi chễm

chê ngòi. Tay trái dựa gối xếp, chân phải duỗi thẳng ra, để cho tên người nhà quỳ dưới đất mà gãi. Một tên lính lệ đứng bên, cầm cái quạt lông chốc chốc lại phe phẩy.

Tên nữa đứng khoanh tay chực hầu điều đóm. Bên cạnh ngài, mé tay trái, bát yến hấp đường phèn, để trong khay khảm, khói bay nghi ngút, tráp đổi mới chữ nhật để mở, trong ngăn bạc đầy những trầu vàng... trông mà thích mắt.

Ngoài kia tuy mưa gió âm âm, dân phu rối rít, nhưng trong này xem chừng tĩnh mịch, nghiêm trang lắm: trừ quan phụ mẫu, mọi người không dám to tiếng.

So với cảnh trăm họ đang lấm láp, gọi gió tẩm mưa như đàn sâu lũ kiến ở trên đê, thời ở trong đình rất là nhàn nhã, đường bệ, nguy nga: nào quan ngồi trên, nào nha ngồi dưới, người nhà lính lệ khoanh tay sắp hàng, nghi vệ tôn nghiêm, như thần như thánh. Thỉnh thoảng nghe tiếng quan phụ mẫu gọi: “Điều mày”, tiếng tên lính hầu thưa: “Dạ”; tiếng thầy để hỏi: “Bẩm bốt”, tiếng quan lớn truyền: “Kẻ này “Bát sách! Ăn. Người kia “Thất văn”!... “Phỗng” lúc mau, lúc khoan, dung êm ái; khi cười, khi nói, vui vẻ, dịu dàng. Thật là tôn kính, xứng đáng với một vị phúc tinh.[...]

Quan lớn ù thêm. Người đầu cánh, kẻ cuối tay, tranh nhau phô bài để lớn rõ rằng: “Mình có đôi mà không dám phỗng qua mặt!”. Hèn chi mà quan chẳng ù luôn! Quan ù ấy là hạnh phúc....

Khi đó, ván bài quan đã chờ rồi. Ngài xơi xong bát yến vừa xong, ngòi khênh vượt râu rung đùi, mắt đang mãi trông đĩa nọc, bỗng nghe ngoài xa tiếng kêu vang dậy trời đất. Mọi người đều giật nảy mình, quan vẫn điềm nhiên, chỉ lăm le chờ người ta bốt trúng quân mình chờ mà hạ, vì ngài sắp ù to.

Có người khẽ nói:

- Bẩm, để có khi đê vỡ?
- Bẩm... quan lớn... đê vỡ mất rồi!

Ngài cau mặt, gắt rằng:

- Mặc kệ! [...]

- Đê vỡ rồi!... Đê vỡ rồi, thời ông cách cổ chúng mày. Có biết không... Lính đâu? Sao bay dám để cho nó chạy xồng xộc vào đây như vậy? Không còn phép tắc gì nữa à?

[...]

(Nguyễn Cừ, Phạm Duy, Phạm Duy Tồn – Tác phẩm chọn lọc, NXB Văn học 2002)

(*) “Sóng chết mặc bay” đăng trên tạp chí Nam Phong, số 18/12/1918.

-----Hết-----

- Học sinh không được sử dụng tài liệu.
- Giám thị không giải thích gì thêm.

Đáp án đề 4**Câu 1 (1 điểm)**

Câu 1. Tóm tắt ngắn gọn nội dung truyện xác định tình huống thử thách đối với nhân vật “tôi” và ý nghĩa của tình huống ấy (1đ)

Phương pháp giải:

Đọc kỹ văn bản

Lời giải chi tiết:

- Tóm tắt: “Tôi” nhớ lại đỉnh lũ đêm Rằm tháng Bảy, một loạt bom Mĩ phá tan vệt đê, “tôi” hộ đê, vợ vừa sinh con trai, lũ cuốn nhà, cả nhà mắc lại trên cành đa cùng nhiều người trong đêm. Đúng lúc có người kêu cứu mẹ con tôi với, “tôi” với tay thì cành gãy, cả vợ con rơi xuống nước. “Tôi” lao vào dòng nước nhưng chỉ cứu được đứa bé gái. Ai cũng tưởng rằng “tôi” cứu được con. Tôi nuôi bé gái khôn lớn và ôm nỗi đau cùng bí mật chỉ dòng nước biết.

* Tình huống thử thách bất thường nằm ở đoạn số 2: người kêu, cành cây gãy, vợ con rơi xuống nước, “tôi” lao vào dòng nước nhưng chỉ cứu được đứa bé gái (con người kêu cứu). Ai cũng tưởng rằng “tôi” cứu được con.

+ Tình huống, khoảnh khắc gay cân, căng thẳng, sự đe dọa dồn dập... tính mạng người khó bảo toàn.

+ Tình huống phản ánh được hiện thực cuộc sống khó khăn: Chiến tranh và thiên tai.

+ Con người không thể toan tính buộc phải hành động gấp,... Bối cảnh buộc mỗi con người bộc lộ nhân cách, bản tính của mình.

Câu 2 (1 điểm)

Câu 2. Nhân vật “tôi” là người thế nào? Em có đồng ý với nhân vật “tôi” để “điều bí mật kia không ai hay... chỉ có dòng sông biết” không? (1đ)

Phương pháp giải:

Đọc kỹ văn bản

Nêu ý kiến của bản thân

Lời giải chi tiết:

- Về nhân vật “tôi”: Học sinh dựa vào gợi ý sau và bổ sung dẫn chứng
- + Là người trải qua nhiều đau thương, mất mát, sống sâu sắc.
- + Là người trách nhiệm với vợ con, với xã hội.
- + Là người giàu yêu thương, nhân ái.
- Về việc giữ bí mật: Học sinh tự nêu ý kiến cá nhân (chú ý đến giả định nếu công khai/ không công khai bí mật điều gì sẽ xảy ra).

Câu 3 (1 điểm)

Câu 3. Xác định điểm nhìn trần thuật, nghệ thuật trần thuật trong văn bản Bí ẩn của làn nước. Việc sử dụng điểm nhìn, nghệ thuật trần thuật ấy có ý nghĩa như thế nào đối với việc truyền tải nội dung của văn bản? (1đ)

Phương pháp giải:

Nhớ lại kiến thức về điểm nhìn trần thuật và nghệ thuật trần thuật

Lời giải chi tiết:

- Điểm nhìn: Thuật kể từ điểm nhìn của nhân vật “tôi” (phối hợp điểm nhìn bên ngoài và điểm nhìn bên trong); điểm nhìn thuật trần thuật phù hợp để truyền tải nội dung của văn bản: những sự việc xảy ra với gia đình nhân vật “tôi” trong quá khứ nay đã thành nỗi đau không thể nguôi quên.

→ Nghệ thuật trần thuật từ người kể chuyện ở ngôi thứ nhất, với điểm nhìn từ bên trong (suy ngẫm đoạn đầu và cuối) đã giúp độc giả đi sâu vào thế giới nội tâm của nhân vật, khiến tác phẩm trở nên chân thực, giàu chất trữ tình.

- Nhịp điệu trần thuật:

+ Đoạn số 2: sự việc, chi tiết diễn ra nhanh, gấp gáp, nhịp câu ngắn để diễn tả tình thế hiểm nguy, kịch tính của cuộc sống;

+ Đoạn 1, 3 sử dụng điểm nhìn từ bên trong, nhịp điệu chậm để diễn tả nỗi đau, những suy nghĩ, trải nghiệm sâu sắc từ tấm lòng nhân ái của nhân vật “tôi”

Câu 4 (1 điểm)

Câu 4. Bí ẩn của làn nước là gì? Em hãy xác định cảm hứng và thông điệp của văn bản bằng đoạn văn dài từ 7- 10 dòng (1đ)

Phương pháp giải:

Đọc kỹ văn bản

Rút ra nội dung chính từ đó suy ra thông điệp

Lời giải chi tiết:

– Bí ẩn của làn nước: Vợ nhân vật “tôi” sinh con trai nhưng đứa bé anh cứu sống là con gái. Điều mọi người không biết là: vợ anh sinh con trai và ngay trước khi càn đả gãy có một người mẹ kêu: “cứu con tôi với!”. “Tôi” mất cả vợ con trong cơn lũ dữ.

– Cảm hứng: hiện thực; cảm thương

– Thông điệp

+ Trong những tình huống nguy nan, ranh giới sống chết chỉ như sợi tóc con người vẫn có thể sống yêu thương, đùm bọc, sẻ chia, thậm chí hi sinh cả sinh mạng cho người khác, cao thượng, nhân hậu.

+ Trong cuộc sống vô tận, thời gian có thể xoá nhoà đi nhiều thứ song có những nỗi đau, mất mát còn đọng mãi, không thể nguôi yên hành động cao cả, tình thương và đức hi sinh đôi khi khiến người ta vẫn phải chịu ám ảnh, xót xa.

II. VIẾT (6,0 điểm)

Câu 1 (2 điểm)

Câu 1. Truyện ngắn Bí ẩn của làn nước có ý nghĩa như thế nào với đời sống hôm nay? Tác phẩm tác động tới nhận thức và cảm xúc của em như thế nào? (trả lời bằng đoạn văn khoảng 200 chữ) (2đ)

Phương pháp giải:

Dựa vào kiến thức phân tích ở trên và kỹ năng viết đoạn văn

Lời giải chi tiết:

Học sinh viết đoạn đảm bảo độ dài và hướng vào các nội dung chính sau:

- Truyện ngắn Bí ẩn của làn nước có ý nghĩa:

+ Đề cập đến hiện thực – tình huống bất thường của cuộc sống – thiên tai lũ lụt xảy ra hằng năm trên khắp đất nước ta và thế giới.

+ Sự mất mát, nỗi đau và tình người trong hoạn nạn.

– Tác động đến nhận thức, cảm xúc: Học sinh tự làm (Gợi ý: nhận thức cuộc sống luôn có biến động bất thường (thiên tai, tai nạn,...); Cảm xúc: đau xót, cảm thông, trân trọng cách ứng xử của nhân vật “tôi”).

Câu 2.

Đọc đoạn trích từ văn bản *Sống chết mặc bay* của Phạm Huy Tồn sau đây và viết bài luận so sánh, đánh giá nét tương đồng và khác biệt với tác phẩm *Bí ẩn của làn nước* của Bảo Ninh

Phương pháp giải:

Dựa vào kiến thức và kỹ năng đã học để thực hiện bài văn

Lời giải chi tiết:

Đọc đoạn trích từ văn bản *Sống chết mặc bay* của Phạm Huy Tồn sau đây và viết bài luận so sánh, đánh giá nét tương đồng và khác biệt với tác phẩm *Bí ẩn của làn nước* của Bảo Ninh

Phần chính	Điểm	Nội dung cụ thể
Mở bài	0,25	- Giới thiệu hai tác phẩm và tác giả cần so sánh; vấn đề (điểm chung giữa hai tác phẩm đề yêu cầu so sánh). - Nêu bình diện cần so sánh và vị trí của chúng đối với tác phẩm/đur luận.
Thân bài	2,5đ	* Điểm chung ở hai tác phẩm (dùng hình ảnh/chi tiết giàu ý nghĩa) – Thể loại: truyện ngắn - Bối cảnh, tình huống gay cấp, nguy hiểm bởi thiên tai, lũ lụt

		<p>→ Hai tác giả chọn thể loại truyện ngắn và bối cảnh lũ lụt để phản ánh cuộc sống và bản chất con người.</p> <p>- Phong cách hiện thực; tư tưởng nhân đạo (xót thương thảm cảnh con người trước thiên tai...).</p> <p>* Điểm khác biệt</p> <p>- Sóng chết mặc bay của Phạm Duy Tốn: tố cáo sự vô đạo, bất nhân của bọn quan lại, mang đậm giá trị hiện thực, nhân đạo cao cả về tình người.</p> <p>- Bí ẩn của làn nước của Bảo Ninh: Trong những tình huống nguy nan, ranh giới sóng chết chỉ như sợi tóc, con người vẫn có thể sống yêu thương, đùm bọc, sẻ chia, thậm chí hi sinh cả sinh mạng cho người khác, cao thượng, nhân hậu.</p> <p>* Lí giải sự khác biệt: căn cứ vào hoàn cảnh ra đời của hai tác phẩm</p>
Kết bài	0,25	<p>- Nhận thức, đánh giá của cá nhân về ý nghĩa của từng tác phẩm theo bình diện đã so sánh ở trên.</p> <p>- Đánh giá sự đóng góp, thành công của từng nhà văn (rút ra từ phần phân tích trên) đối với nền văn học.</p>
Yêu cầu khác	0,25	<p>- Sử dụng thành thạo thao tác so sánh, tổng hợp, chứng minh.</p> <p>- Dẫn chứng phong phú, đa dạng phù hợp với lí lẽ, luận điểm.</p>